УДК 338.242

Тарас Шведа
Taras Shveda
Науковий керівник: проф. Олена Сороківська
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

ХАРАКТЕРИСТИКА МЕТОДІВ ОЦІНКИ ДОЦІЛЬНОСТІ ІНВЕСТИЦІЙ
CHARACTERISTICS OF INVESTMENT FEASIBILITY ASSESSMENT METHODS

У світовій практиці для оцінки доцільності інвестицій найчастіше використовують безліч методів. Їх можна поділити на дві групи:

1) методи, що не враховують ризик;
2) методи, що враховують ризик.

Якщо ризиком здійснення інвестицій можна знехтувати, то для оцінки їх доцільності можна використати такі методи:

1) Середня ставка доходу (ССД).

Суть цього методу полягає в тому, щоб порівняти середні майбутні чисті доходи від інвестиції з половиною суми початковихінвестицій.Якщо цей показник прийнятний для організації, то інвестиційний проєкт буде схвалений.

Перевага цього методу – простота.

Недоліки:

- ССД не враховує зміну вартості грошей, пов'язану з часом;
- ССД не враховує амортизаційні відрахування як джерело грошового потоку і більше використовує балансові доходи;
-теперішня вартість обладнання, що замінюється, не враховується, протеврахування ліквідаційної вартості цього обладнання може зменшити початкові інвестиції або підвищити грошовий потік у майбутньому.

2) Період окупності.

Даний показник означає період часу, за який відшкодовуються початкові інвестиції. Якщо цей показник прийнятний для організації, то інвестиційний проєкт буде схвалений.Коли порівнюються два чи більше проектів, перевага надається проектам з коротшим періодом окупності.У цьому способі для підрахунку періоду окупності застосовується грошовий потік (включає чистий доход і амортизацію).

Період окупності може бути звичайний і дисконтований (враховує зміну вартості грошей у часі).

Переваги цього методу – простота.

Недоліки:

-якщо звичайний період окупності, то не враховує зміну вартості грошей з часом;
- не враховує розмір грошових потоків після того, як інвестиції вже окупилися.

3)Чиста теперішня вартість (ЧТВ).

Чиста теперішня вартість інвестицій – це показник,що розраховується як різниця теперішньої вартості майбутніх грошових потоків від інвестиційного проєкту і теперішньої вартості початкових вкладень в нього. Якщо теперішня вартість майбутніх грошових потоків від проекту вища за його початкову вартість, то ЧТВ > 0 і проєкт можна реалізувати. В протилежному випадку проєкт потрібно відхилити, оскільки він є збитковим.

Переваги методу ЧТВ:

-всі розрахунки ведуться виходячи з грошових потоків (грошовий потік = чистий дохід + амортизація);
- метод враховує зміну вартості грошей з часом.

Недоліки:

- метод передбачає прогноз грошових потоків на наступні роки у інвестиційному проєкті, але цей прогноз не завжди є точним і може бути неправильний вибір проєкту.

-при розрахунках дисконтна ставка приймається незмінною впродовж усього періоду реалізації проєкту, а реально вона може змінюватись.

4)Індекс прибутковості (ІП).

Індекс прибутковості – це показник, що порівнює теперішню вартість майбутніх грошових потоків з початковими інвестиціями.Згідно з цією методикою при ІП > 1 проект приймається, при ІП < 1 – відхиляється. Даний метод тісно пов'язаний з методом ЧТВ і дає однаковий вибір оцінки доцільності капітальних вкладень.

5)Внутрішня ставка доходу (ВСД).

Внутрішня ставка доходу – це ставка дисконту, за якої теперішня вартість майбутніх грошових потоків рівна початковим інвестиціям. Ставка, нижче від якої проєкти відхиляються, називається граничною ставкою або необхідною ставкою. Організації визначають свої граничні ставки, виходячи з вартості фінансування та ризикованості проєкту. Якщо ВСД вища граничної ставки, інвестиційний проект рекомендується прийняти.

Переваги методу ВСД:

-обчислення грунтуються на грошових потокахі враховується зміна вартості грошей з часом;

-простота методу.

Недоліки:

- при розрахункахможе давати нереальні ставки доходу;

-може давати різні ставки доходу, при яких чиста теперішня вартість дорівнює нулю.

До методів оцінки доцільності інвестиційіз врахуванням ризику відносять:

1) Метод еквівалента певності.

При цьому методі грошовий потік розподіляється на неризиковану і ризиковану частини. Грошові потоки переводяться в безпечні, а потім визначається ЧТВ інвестиційного проєкту.Якщо значення ЧТВ > 0, проект можна схвалити. Якщо ЧТВ < 0, проект відхиляється.

2) Аналіз чутливості реагування.

Цей метод широко використовується для визначення зміни ЧТВ під дією різних факторів (зміна обсягів продажу товарів, ціни робочої сили, матеріальних витрат, дисконтної ставки і т. д). Суть цього методу полягає в тому, що визначаються чисті теперішні вартості при різних умовах їх відхилення у відсотках. Той проект, який більш чутливо реагує на зміни умов, наприклад, ставки дисконту, є більш ризикованим.

3) Модель оцінки капітальних активів (МОКА) в оцінці інвестицій.

З двох проектів, ризикованішим вважається той, що має вищий коефіцієнт β. Коефіцієнт β - це показник ринкового ризику для цінних паперів або портфеля цінних паперів,він відображає мінливість дохідності цінного паперу (портфеля) щодо дохідності іншого цінного паперу (портфеля), в ролі якого найчастіше виступає середньоринковий портфель (індексний портфель).Якщо проект схожий з іншими інвестиціями компанії, коефіцієнт β акцій компанії можна використати як β проекту, в інших випадках за β проекту приймається середнє значення β групи компаній, що мають подібні проекти.

4) Прийоми моделювання.

Мета моделювання – наблизити можливі ситуації до реальних. Оскільки справжні майбутні потоки або ставки дисконтуневідомі, то їм надають різні припустимі значення, а потім розглядають результати. Ці випадки, що базуються на припущеннях, називаються імітованими подіями. Ці імітовані події використовуються для дослідження ЧТВ і ВСД інвестиційних прєктів. При цьому визначаються середні значення ЧТВ і середнє стандартне відхилення проекту, а також коефіцієнт варіації (середнє стандартне відхилення: середнє значення ЧТВ). Перевага надається проєктам з найнижчим коефіцієнтом варіації. Для здійснення моделювання широко використовується комп’ютери.